

Az ötödik szabadság

Az Európai Bíróság 1989. május 30-án hozott döntésében feljogosítja az EK-t egy szakmán kívüli tanításmód, valamint egy európai állampolgári öntudat kialakítására. Ebben a határozatban az EK oktatásügyi minisztere megállapította, hogy a tanítás (e kifejezés magában foglal az óvodától az egyetemig, illetve a népoktatásig minden egyes oktatási szintet) semmilyen körülmények között sem lehet a gazdasági élet egyszerű alkotóeleme.

Az EK négy szabadsága: a szabad termék- és tőkeforgalom, a személyek szabad vándorlási és letelepedési joga semmi esetre sem vezethet egy dupla – gazdasági és politikai – korlátozáshoz! Ezt egy ötödik szabadság, a gondolati és képzési szabadság kell, hogy kiegészítse. Ennek hiányában épp ott szenvedne csorbát az EK liberális alapszabálya, ahol a szabadság a legfontosabb.

A gazdaság tévedni fog, ha azt hiszi, hogy politikai és gazdasági érdekektől független képzés nélkül rátermett embereket kaphat. A nálunk ismert reformpedagógiai irányzatok (Waldorf, Freinet, Montessori) iskolái tiszta, manipulálatlan emberképzésre töreksenek. Minden egyéb út képzési katasztrófához vezet. A jövő a szabad és független iskoláké.

A felvilágosodás idején az állam kivette a kultúrát az egyház kezéből. Most a helyzet fordított és igen veszélyes, az államnak védő szerepe van a kultúra fölött a gazdasággal szemben. A gazdaság célja, hogy anyagi nyereséget hozzon a társadalomnak. Az oktatásnak szellemi nyereséget kell hoznia. Ehhez az iskoláknak módszertani iskolákká kell válniuk.

A képzés, nevelés nem az ideológusok vagy a gazdaság feladata. A lényeg az emberközpontú képzés előnyben részesítése az egyoldalú elüzetlisedés előtt, valamint az öngazgatás és fogyasztói-használói közreműködés elsőbbsége az egységesítéssel és protekcionizmussal szemben.

A holnap Európájának nem szabad megfeledkeznie a kultúráról. Az internacionalizálás örvendetes dolog, a liberalizáció ugyanúgy. Amellett azonban nem szabad a kultúrának az üzlet szolgáltatójává süllyednie, sem pedig politikai rendszerek kiszolgálóivá válnia. Az Európa Parlament komoly feltételeket szab az újonnan belépőknek. Ez pedig nem más, mint független, szabad művelődés, ahol a gazdasági és ideológiai sorompók megnyílnak.

Petrin László

Iskola, egyház – verseny

Lehet-e iskolafenntartó egy önmaga fenntartására képtelenné tett egyház? Ha az állam "tartja fenn" az egyházat, az egyház pedig az iskolát, akkor ezzel megteremtjük a "közvetve államosított iskola" modelljét.

Szükség volna az esélyegyenlőség megteremtésének, a versenyfeltételeket magába foglaló rendszernek a modelljére. Eddig – úgy érzem – elég széles körű egyetértés mutatkozik a társadalomban. Viszont az is biztos, hogy a versenyhelyzet vállalására képtelenek az egyházi iskolák, az egyházak mint iskolafenntartó intézmények. Hogyan lehetne versenyhelyzetbe hozni őket? Van-e létjogosultsága pozitív diszkriminációnak?

Úgy gondoltam, ezekről a kérdésekről csak akkor van értelme vitatkozni, ha egy jól tervezett, széles körű társadalmi egyetértésre épülő program részeként kezeljük őket. Mihamarabb tisztázni kell, hogy miből élnek az egyházak. Nálunk a számbajöhető európai modellek közül az látszik a legvalószínűbbnek, hogy az állampolgárok személyi jövedelemadójuk meghatározott százalékát adhassák az egyházak működésére.

Természetesen ez a támogatási módszer sem konfliktusmentes. Olaszországban ehhez hasonló rendszer működik. Az egyik protestáns szabadegyház – elismert felekezet – az elmúlt évben jó programmal és határozott profilú szociális, egészségügyi tevékenységgel számarányát tisztelesen meghaladó módon részesült ebből a pénzből, nem kis rosszallást váltva ki a nagyobb egyházakból.

Ez a módszer jótékony módon, gyorsan hozzáegíthetné az egyházakat az egyenlőséghez. Minden egészséges verseny alapfeltétele az esélyek egyenlősége. Az átmeneti időszakban a legtöbb kárt a helytelen stratégia okozza, ami nem csökkenti, hanem növeli az egyenlőtlenséget. Sokszor tapasztaljuk, hogy egy ad hoc intézkedés újabb érdekellentétekhez vezet. Mai problémáink nagy része egy át nem gondolt törvényből ered, amely szándékáiban is restaurációs jellegű: negyven esztendővel ezelőtt elvett egyházi ingatlanokat akar mai funkciókkal visszaadni. A törvény alkotói csak azt felejtették el, hogy a negyven esztendővel ezelőtti állapot reprodukálása az egyházi iskolákat a versenyben eleve vesztesé teszi. Az egyházi iskola akkor tölti be hivatását, ha a mai kor mai kihívásaira felel érvényesen. Nem a régi iskolák újraindítására van szükség, hanem új, hatékony egyházi iskolákra. A kormányzatnak, a törvényhozásnak ezt kellene segítenie.